

Mutyi világban élünk

Kondor Katalin: „Arra megy ki a játék, hogy nagy múltú, rajongott intézményeket verjenek szét az általános elbutítás jegyében”

Nem csak a közszolgálati ágának ártott a Magyar Rádió (MR) karcsúsítása Kondor Katalin szerint, akinek meggyőződése, hogy bizonyos nemzeti intézményeket az államnak kötelessége lenne minden vita nélkül fenntartani. A kultúra anyagi okokra hivatkozó elszorítása a volt rádióelnök szerint nem csak az MR-ben, de az egész országban tudatos. Ennek egyik példája a rádió zenei együtteseinek ellehetetlenítése, amely Kondor szerint elkerülhető lett volna.

– Ön szerint a Magyar Rádió vezetősége miért éppen a kultúrán igyekszik megtakarítani?

– Ez időtlen idők óta így van a magyar társadalomban. Én mindig pontosan fordítva gondoltam, mert szerintem a kultúra minden. Azok közé tartozom – jóllehet, közgazdász volnék –, akik azt mondják, hogy a gazdasággal nem kell sokat törődni; jó adószabályok, nemzeti ipar- és vállalkozásvédelmi szabályok kellene, és a dolog megy magától, ha az emberek élni akarnak, dolgoznak, vállalkoznak. Ami a kultúrát illeti, az nagyon sok pénzbe kerül, ugyanakkor elsődleges szerepet kell játszson az életünkben. Ettől válunk nemesebbé, ettől leszünk gondolkodók, ez szépíti meg az életünket, ez viszi előre az országot a szó szellemi értelmében és úgy is, hogy nemzeté kovácsolja, mert ez egy nemzet életében egy, és oszthatatlan. Ráadásul a magyar roppant tehetséges nép, és a kultúra szinte minden ágában tud nagyot alkotni. Ettől megfosztani egy nemzetet, azt jelenti, hogy az életétől akarják megfosztani. Ha kultúra nincs, akkor nincsen nemzet. Ezt nem csak én mondom, hanem nagyon nagy emberek mondták már előttem, és erre egyébként mindenki rájön az életében. Számomra ez evidencia, ahogy az is, hogy azért a rengeteg pénzért, amit befizetünk adó formájában, lassan jóformán semmit nem kapunk. Szerintem nemzeti minimumként kellene meghatározni, hogy bizonyos intézményeit az ország minden vita nélkül eltartsa. Ilyen a közszolgálati televízió, ha valóban közszolgálati, ilyen a rádió, ha valóban közszolgálati, azon kívül ide tartozik a Magyar Állami Operaház és még néhány kiemelt kulturális intézmény, a többi meg működhetne támogatási rendszerben. Minden esetre minden olyan vélemény, amely szerint az államnak nem kötelessége fenntartani ezt, vagy azt a kulturális in-



tézményt, egész egyszerűen demagóg és hazug. Ma itt tartunk, de azért kell küzdeni, hogy az életünk egy kicsit szebb legyen ebben a nyomorult világban, amikor minden pénzt kiszednek a zsebünkől és az embereknek megélhetésre sem futja – és pont ez a kulcsmondat. Amikor megélhetésre se futja, akkor még jobban felértékelődik a közszolgálat szerepe, mert ha a rádió, vagy a televízió értékes műsorokat sugároz, akkor az emberek anélkül is kultúrához jutnak, hogy pénzt költenének arra, hogy hangversenyre, operába, színházba menjenek. A rádió az alultőkésítettség miatt nagyon régóta nincs pénze arra, hogy rádiójátékokat rendeljen meg, vagy hogy színházi közvetítéseket készítsen, a Magyar Televízióról már nem is szólva. De a Magyar Rádió „karcsúsítása” szerintem nem csak a közszolgálatnak ártott nagyon, hanem annak a kultúrának is, amit az MR jelentett a rádiózásban. Ezek nagyon súlyos dolgok, és a jelen helyzetben, amikor látnivaló, hogy teljesen tönkre akarják tenni a Magyar Rádió zenei együtteseit, eme tudatos tönkretétel mögött rá-

adásul még törvénysértés is húzódik, mert a rádió feladatai között szerepel az, hogy a kultúrának aktív részese és – többek között az együttesek fenntartásával – bekapcsolódik a kultúra vérkeringésébe. Ennél többet talán nem is kell mondani erről a mai helyzetről. Hihetetlenül megalázó, ahogy itt az énekkar és a zenekar tagjaival bánnak, amilyen módon próbálják őket minden tekintetben ellehetetleníteni, adott esetben hazugságokkal, le nem írt, be nem tartott ígérekkel, azzal, hogy nem működik rendesen a közönségszolgálat, hogy ha elmegyünk egy hangversenyre, nem lehet szóróanyagot kapni, amit pedig akár másológépen is sokszorosíthatnának. A jó értelemben vett népműveléshez esze ágában sincs hozzájárulni a Magyar Rádió, ez pedig szerintem csak tragédiához vezethet. Eközben persze hasonló karcsúsítás folyik az összes többi zenekarban és énekkarban is. Azok az emberek, akik ezeket a döntéseket hozzák, szerintem, ha voltak is életükben hangversenyen, fogalmuk sincs arról, hogy mit jelent a zene, a zenetanulás, az énektanulás, hogy például egy oratóriumot elénekelni egy hetven fősnél kisebb énekkarban nem érdemes. A Magyar Rádió Énekkara elsősorban oratórium-énekkar volt. Ez egy olyan gyönyörű misztérió, hogy ha csak ebben a műfajban énekelnének, az már önmagában is örömmel tölthetne el mindenkit. Harminc-harmincöt tagú énekkarral viszont ezeket a műveket nem lehet elénekelni, és a döntéshozók amatőrsége akkor válik nyilvánvalóvá, amikor erre azt mondják, hogy kiegészítővel meg lehet oldani a problémát. Olyan ostobák, hogy azt hiszik, hogy egy kiegészítővel megspékelt énekkar ugyanúgy tud működni, mint az a társaság, amely gyakorlatilag éjjel-nappal együtt van.

– A helyzet a jelek szerint még rosszabb, hiszen az MR elnöke a Kulturális Bizott-

ság legutóbbi meghallgatásán azt találta mondani: ha olyan darabot tűz műsorára az énekkar, amelybe több énekes kell, majd amatőröket hívnak kíségeteni.

– Amatőröket? Ilyen erővel ő is beállhatna; próbáljon meg kottát olvasni! Itt arra megy ki a játék, hogy nagy múltú, rajongott, és az embereknek nagyon sokat adó intézményeket verjenek szét az általános elbuktatás jegyében. Ez minden szinten így van.

– Az együttes ugyanakkor közszolgálati feladatokat is ellát, tekintve, hogy kötelessége a kortárs szerzők műveiből felvételt készíteni.

– Így van, ez benne van a működési szabályzatban, és egyébként minden nemzeti rádióknak kötelessége a kortárs kultúra megőrzése; ha nem így lenne, akkor ma egyetlen eredeti Kodály-, vagy Bartók-felvételünk sem lenne; hihetetlen, hogy ez még valaki számára kérdés lehet. Én nagy zenerajongó vagyok, tanultam is zenét. Ha a kötelességeim egészen más helyekre nem szólítottak, a rádió zenekarának és énekkarának minden koncertjén ott voltam, és ezeken nagyon sok kortárs szerzőt fedeztem fel magamnak, akiket rajtuk kívül szinte senki nem játszik Magyarországon. Ez valóban egy misszió, és az ilyen előadásoknak mindig hihetetlenül nagy sikerük volt, mert az emberek ezek által értették meg, hogy a kortárs zene nem egyenlő a dallam nélküli ricsajjal, hiszen gyönyörű művek is születnek. Az énekkarnak még házi szerzői is voltak, köztük Vajda János és Orbán György, akik csak az ő hangjukra írtak egy-egy darabot.

– Tényleg ekkora fogás leépíteni ezeket az együtteseket? Anyagilag ennyire megéri ez a rádióknak?

– Nézze, ma olyan sötét korszakot élünk, amikor az egész országban egy jelző szó van: minden drága, és semmire sincs pénz. Aki innen indul ki, annak nem is kell több kérdést feltennünk, mivel ez egy teljesen hibás alap. Egyrészt, kérdezem én, hová mentek el az ezer-milliárdok? Úgy tudom, hogy a kormányunk jó néhány ezer-milliárddal nem számolt el. Másrészt természetesen nem olyan nagy fogás, mert ezek az emberek hihetetlenül alacsony bérért dolgoztak a zenekarban és az énekkarban is. Ez nekem mindig nagy szívfájdalmam volt, mert ha varázspálcám lenne, én legjobban a művészeket fizetném meg, hiszen a tehetség egy isteni adomány, és ha

valaki jóra használja, hihetetlenül nagy szerepet játszhat abban, hogy felemelje az embereket, ennél fontosabb pedig nincsen ezen a világon. Itt nyomorult fizetésekért dolgoztak a kollégák, és amikor valahol azt olvastam, hogy a bérköltségük 700 millió forint körül van, csak azt tudtam mondani – Magyarországon egyébként szokásos módon –: na és? Ha van egy hetventagú zenekar, hetventagú énekkar, néhány kíségető, a Stúdió 11 és a gyerekkar néhány alkalmazottja, akkor mit kell azon csodálkozni? Ha valaki megkeres egy évben nettó másfél millió forintot, és ahhoz még hozzá jön az a sok költség, ami az ország adórendszeréből következik, akkor mit kell ezen csodálkozni? Akkor mi van? Öljünk meg mindenkit, aki nem egyedül műveli a kultúrát? Mellesleg tudomásom szerint a kortárs balett-együttesek is egyre több kevés szereplős estet adnak. Lassan már zenekar, énekkar, társulat, mint olyan nem létezik majd. Ez a tendencia látszik azon is, hogy a színészek elkezdtek egy személyes irodalmi esteket adni, mert úgy tudnak eljutni vidékre; hat-tízfős darabokkal nem hívja meg őket senki. Egy nemzeti tragédiával ér fel, ahogy itt a kultúrát kezelik, és akkor még nem szóltunk arról a fontos dologról, hogy ezt az egészet diszkriminatív módon valósítják meg. Ha távol kerülünk az MR kihalásra ítélt zenei együtteseitől – amelyekről egyébként mindenki azt mondja, hogy nem szüntetik meg őket, csak éppen minden afelé halad, hogy ellehetetlenüljenek –, akkor példaként tudom említeni a folyóiratok, irodalmi havilapok helyzetét is, amelyek közül politikailag teljesen diszkriminatív módon sok azért nem kap támogatást – a mi adóforintjainkból –, mert más értékrendet képviselnek, mint azok, amelyeket a hatalmon lévő politikai pártok támogatni szeretnének. Mutyi világban élünk, maffia-világban, amelyben semmi nem úgy van, ahogy a szabályok rögzítették, és ez rettenetesen romboló, minden tekintetben, hiszen a lelkeket is rombolja.

– Azt is rebesgetik, hogy az együttesek ellehetetlenítése mögött ingatlanspekuláció állhat, nevezetesen az, hogy el akarják adni a Márványterem épületét, amelyben a zenészek dolgoznak.

– Nagyon sok minden lehetséges, én is ugyanúgy hallok ezeket, mint bárki más, de találgatásokba én nem mennék bele; a szándékok előbb-utóbb kiderülnek. A

Márványterem otthont ad olyan koncerteknek, amelyek ingyenesek, és amelyekért egy fillért nem fizetnek az alkotóknak. Figyelmébe ajánlom mindenkinek Fenyő László – fiatal kora ellenére világhírű – gondonkaművész nemrégiben napvilágot látott levelét, amelyben leírja, hogy év elején, meghatározott pénzért meghívták a Magyar Rádióba, majd közölték vele, hogy változás történt, most már csak ingyen adhat koncertet, mert a Márványteremben csak olyan művészek léphetnek fel, akiknek nem kell fizetni. Önmagában az a terem a rádió életében egy plusz ajándék, mert ha nem lenne, a zenei együtteseknek akkor is ugyanazokat a feladatokat kellene ellátniuk. Azért jó, hogy van, mert méltó helyszíne tud lenni ezeknek az ingyenes koncerteknek, amelyekre – az én időmben is szomorúan láttam – akár komolyzenei, akár könnyűzenei előadást szerveztünk, tódultak a népek. Ugyanazokat az embereket hívtuk meg időnként, akiket nagy koncerteken is hallani lehetett, de az embereknek annyira kevés a pénzük, hogy a koncerttermekbe nem tudnak elmenni, itt viszont ők is hallhatják ezeket az előadásokat. Ugyanez vonatkozik egyébként a könnyűzenére is.

– Tegyük fel, hogy valóban nagyon nehéz helyzetbe került a Magyar Rádió, és elkerülhetetlenek a változások. Mi az, amihez ön elsőként hozzányúlt volna egy ilyen esetben?

– Én annak idején megszüntettem a Calipso Rádiót, mert úgy gondoltam, hogy párhuzamosságra semmi szükség nincs, ráadásul ez egy burkoltan kereskedelmi rádió volt. Felszámoltuk a nyomdát, mert nem hiszem, hogy a közszolgálati rádió feladatai közé tartozott volna a fenntartása, és ahhoz fejleszteni kellett volna, hogy a piacon szereplő konkurenciákkal versenyben maradjon, és véget vettünk a korszerűtlen garázsipari vállalkozásnak is, ami a rádióon belül működött. Ha egy intézmény eléri azt az állapotot, hogy már mindent felszámoltunk benne, amit lehetett, akkor, ha valaki azt kívánja tőlünk, hogy szüntessünk meg még valamit, nem kell elvállalni. Nem kell halálbrigád-vezetőnek lenni, semmilyen törvény nem írja elő, hogy el kell fogadni egy ilyen szerepet. Én semmi pénzért nem lettem volna hajlandó hozzányúlni a Magyar Rádió zenei együtteseihez, semmi pénzért nem áldoztam volna fel a kultúrát.

Bilkei Éva